

2019

Kuhmoisten kunnan laaja
hyvinvointikertomus

Kuhmoisten kunnan laaja hyvinvointikertomus valtuustokaudelle 2017-2021

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kuntia valmistelevaan laajan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa. Terveydenhuoltolain 12 §:n 1. momentin mukaan: *”Kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laaja hyvinvointikertomus.”*

Kuntien vastuuta tarkennetaan 12 §:n 2-3 momenteissa seuraavasti: *”Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia.*

Kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahot. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Jos sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestetty useamman kunnan kanssa yhteistoimintana, yhteistoiminta-alueen on osallistuttava asiantuntijana eri toimialojen väliseen yhteistyöhön sekä sosiaalisten- ja terveysvaikutusten arviointiin alueen kunnissa.”

Lisäksi Kuntalain (410/2015) mukaan kuntien tulee pyrkiä edistämään asukkaidensa hyvinvointia.

Hyvinvointikertomus on eri toimialojen asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä koottu tiivis asiakirja, joka toimii ennen kaikkea johtamisen työvälineenä, poliittisen päätöksenteon tukena sekä strategiatyön ja suunnittelun ja sen toimeenpanon perustana. Hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan erityisesti kunnan rakenteita, kuntalaisten terveyttä ja toimintakykyä, kuntalaisten palveluita ja eri ikäryhmien hyvinvointia.

Laaja hyvinvointikertomus sisältää

1. katsauksen hyvinvoinnin tilaan Kuhmoisten kunnassa
2. Kuhmoisten kunnan vahvuudet ja tehdyt toimenpiteet hyvinvoinnin edistämisessä
3. suunnitelman hyvinvoinnin edistämiseksi kuluvalle valtuustokaudella

Kuhmoisten kunnan laajan hyvinvointikertomuksen vastuutaho ja laatijat (viranhaltijat, luottamushenkilöt):

Laajan hyvinvointikertomuksen on laatinut Kuhmoisten kunnan johtoryhmä, joka toimii samalla myös kunnan preventioryhmänä:

- kunnanjohtaja Anne Heusala
- hallintojohtaja Sanna Luukkanen
- kehittämisasiamies Arto Kummala
- vs. sivistystoimenjohtaja Marjo Kuikka
- tekninen johtaja Mika Kyrö

Laaja hyvinvointikertomus on hyväksytty seuraavissa toimitelmissä:

- sosiaali- ja terveysjaosto, päivämäärä 29.4.2019
- yhteistyötoimikunta 3.5.2019
- kunnanhallitus 13.5.2019
- valtuusto 20.5.2019

Liitteenä toimenpide-ehdotukset hyvinvoinnin edistämiseksi Kuhmoisten kunnassa:

- kuntalaiskysely kunnan verkkosivuilla ma 8.4.-pe 19.4
- vanhusneuvosto
- nuorisovaltuusto

1. Hyvinvoinnin tila Kuhmoisten kunnassa

Kuhmoisten kunnan talous ja elinvoima

Kuhmoisten kunta on vireiden kylien ja runsaiden palveluiden muodostama, n. 2200 asukkaan luonnonkaunis kunta Päijänteen rannalla. Kuntakuvaa värittää kesäisin yli 10 000 vapaa-ajan asukasta. Kunnassa on hyvät varhaiskasvatuspalvelut, laadukas perusopetus ja ratsastuspainotteinen lukio. Lisäksi sosiaali- ja terveyspalvelut ovat kansallisessa vertailussa laadukkaat. Kunnan tekninen toimi pitää yllä viihtyisää kuntakuvaa ja elinkeinotoimi tukee paikallista, perinteistä yrittäjyyttä.

Kuhmoisten kunnan strategia ”Kuhmoinen –Pirkanmaan portti Päijänteelle” valtuustokaudelle 2017-2021 pitää sisällään seuraavat tavoitteet:

1. Kuhmoinen on virikkeellinen asuinpaikka, joka houkuttelee kuntaan uusia asukkaita hyvinvointia tukevien ja laadukkaiden palveluiden avulla;
2. Kunnan yritystoiminnan ja elinvoiman vahvistaminen Päijänteen ja luonnon tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntämällä;
3. Vahvan taloudellisen toimintapohjan ja henkilöstön hyvinvoinnin takaaminen sekä kuntalaisten osallistumisen kannustaminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen.

Kunnan talous on ollut vuosien ajan tasapainoinen. Valtionosuuksien kehitys on ollut lievästi noususuhdanteinen pitkään, mutta viime vuosina kehitys on ollut laskusuhdanteinen. Vuonna 2018 valtionosuudet olivat 3857 euroa/asukas. Kunnan verotulopohja on ollut tasainen, vuonna 2018 verotulot olivat 3588 euroa / asukas. Kunnan tuloveroprosentti on vuodesta 2015 ollut 20,75 %, valtakunnallisen keskiarvon ollessa 19,91 %. Lainakanta vuonna 2018 oli 207 euroa/asukas, joka on pienten kuntien vertailussa maan alhaisimpia.

Viime vuosina kunnassa on valmistunut monia päätöksentekoa ohjaavia, kunnan elinvoimaa kehittäviä asiakirjoja. Kuhmoisten maankäytön periaateohjelma valmistui vuonna 2014. Kuhmoisten kuntastrategia-asiakirjoja on päivitetty alkuvuonna 2018 ja kunnan kiinteistöstrategia-asiakirja on valmistunut vuonna 2017. Kunnan elinvoimaohjelma valmistui vuoden 2019 alussa.

Uusien kuntalaisten houkuttelemiseksi ja kunnan elinvoiman lisäämiseksi, kunta on kaavoituksen avulla laajentanut omakotitonttitarjontaa. Vuonna 2016 sataman alueelle valmistunut Aurinkorinteen asemakaava sekä Ala-Karkjärven rannalle vuonna 2018 valmistunut Koskenpartaan asemakaava tarjoavat viihtyisiä omakotitontteja keskusta-asumiseen. Vuonna 2019 valmistunut päiväkotikoti Saukontassu houkuttelee omalta osaltaan lapsiperheitä muuttamaan kuntaamme.

Kunnan monipuolinen yhdistystoiminta tarjoaa ympärivuoden kuntalaisille ja vapaa-ajanasukaille monipuolista vapaa-ajantoimintaa, ollen erityisen aktiivista kesäkaudella. Kunnan ja yrittäjäyhdistyksen välinen yhteistyö on aktiivista.

Vuosina 2017 ja 2018 Kuhmoisten kunta on ollut mukana kunta-alan konsultointiyhtiö BDO:n organisoimassa HYVE-hankkeessa, jonka aikana kuntaan on luotu voimassa oleva kuntastrategia ja elinvoimaohjelma. Vuonna 2019 kunta päätti lähteä mukaan Kuntaliiton ja konsultointiyhtiö FCG:n USO5 -verkostohankkeeseen yhdessä lähes kolmenkymmenen muun kunnan kanssa. Hanke kestää kaksi vuotta ja sen aikana on tarkoituksena kehittää kuntaorganisaatioita niiden vahvuuksista lähtöisin.

Kuhmoisissa on vahvaa kunnan ja erityisesti yhdistysten järjestämää kulttuuritoimintaa. Vuosi 2018 oli kunnan 150-vuotisjuhlavuosi, jonka aikana järjestettiin 26 rekisteröityä tapahtumaa ja Riihigallerian juhlanäyttely.

Väestö

Kuhmoisten kunnan väkiluku on ollut vuosien ajan laskusuuntainen, johtuen pääsääntöisesti ikärakenteesta eli kuolleisuuden ja syntyvyyden epätasapainosta. Yli 75-vuotiaita kuntalaisia on n. 20 % kunnan väestöstä. Kunnan väkiluku 31.12.2018 oli yhteensä 2241 asukasta, joista 1 115 miestä ja 1 126 naista. Muutos vuoden takaiseen tilanteeseen on 11 asukasta vähemmän. Kuhmoisissa yli 75-vuotiaiden määrän ennustetaan nousevan tasaisesti vuoteen 2025-2030, jolloin yli 75-vuotiaita arvioidaan olevan noin 28,7-31,4 % kunnan väestöstä. Nettomuutto on ollut kuitenkin vuodesta 2016 lähtien positiivinen. Vuonna 2018 kuntaan muuttaneita oli 19 henkilöä enemmän kuin kunnasta pois muuttaneita. Ennusteiden mukaan kunnan väkimäärä laskee vuoteen 2040 mennessä 1727 asukkaaseen. Syntyvyys vaihtelee vuosittain, vuonna 2018 kuntaan syntyi 15 lasta.

Työikäisten 25-65 vuotiaiden osalta on tärkeää, että kunnan alueen nykyiset työpaikat saadaan säilytettyä. Lisäksi kuntaan tarvitaan uusia yrityksiä, jotka toisivat mukanaan uusia työpaikkoja. Yritysten syntymiseen voidaan vaikuttaa aktiivisella elinkeinopolitiikalla ja toimitilojen tarjonnalla. Lisäksi kohtuuhintaisten asuntojen tarjonta voi omalta osaltaan houkuttaa uusia asukkaita kuntaamme.

Sosiaali- ja terveystoimen menot ovat väkilukuun suhteutettuna korkeat, 4442 euroa/asukas. Kustannusten taso johtuu ainoastaan osittain kunnan väestön korkeasta ikärakenteesta. Merkittävä tekijä kustannusten korkeassa tasossa on kunnan alueella tarjottavien sosiaali- ja terveyspalveluiden korkea ja laadukas taso.

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten ja nuorten aktiivisuutta. Varhaiskasvatuksen tarkoitus on myös tukea huoltajia kasvatus-työssä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään ja opiskeluun.

Kuhmoisten kunnan varhaiskasvatus on vuoteen 2018 saakka järjestetty ryhmäperhepäivähoidon, kotona työskentelevien perhepäivähoitajien sekä yksityisten perhepäivähoitajien turvin. Vuoden 2019 alussa käyttöön otettu päiväkotitoiminta Saukontassu on korvannut ryhmäperhepäivähoidon. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta vähintään 20 tuntia viikossa. Vanhemmat päättävät lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen.

Kuhmoisten kunta on saanut vuonna 2018 valtionavustusta liikunnallisen elämäntavan paikalliseen kehittämiseen. Avustus on käytetty varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutukseen, jonka avulla jalkautetaan liikunnallisia virikkeitä kasvatustyön arkeen.

Kuhmoisten kunnan liikuntastrategian mukaisesti syksyllä 2018 liikunnanohjaaja ja varhaiskasvatuksen esimies toteuttivat kartoituksen alle kouluikäisten lasten vanhemmille. Vastausten pohjalta Kuhmoisiin perustettiin kaksi päivähoitoikäisten lasten viikoittaista liikuntaryhmää. Ryhmiin osallistui syksyllä yhteensä 40 eri lasta. Tämän lisäksi syksyllä 2018 kuntalaisille oli tarjolla vauvajumppaa, jumpissa kävi yhteensä 7 äiti-vauva – paria.

Varhaiskasvatuksessa oli vuoden 2018 aikana kirjoilla yli 50 lasta. Vuorohoitoa järjestettiin kaikille sitä tarvitseville. Vuoden lopussa kirjoilla oli 40 lasta, joista 5 oli perhepäivähoidossa (4 yksityisellä perhepäivähoitajalla) ja 31 ryhmäperhepäivähoidossa (3 esikoululaista aamuhoitossa tarvittaessa, 5 vuorohoitolasta). Esikoululaisten varhaiskasvatusryhmässä oli kirjoilla 6 lasta.

Tärkeimpiä yhteistyökumppaneita olivat kirjasto, liikuntapalvelut ja seurakunta. Perheiden kanssa on käyty varhaiskasvatussuunnitelman mukaisia vasu-keskusteluja.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa on järjestetty kaikille sitä tarvitseville 1.-2. -luokkien koululaisille. Ohjatun toiminnan lisäksi iltapäivätoiminnassa on mahdollisuus tehdä kotitehtäviä, leikkiä ja ulkoilla. Lapsille tarjotaan päivittäin välipala. Aamu-/iltapäivätoiminnassa oli vuoden lopussa kirjoilla yhteensä 21 lasta.

Perusopetuksessa esikoululaisia oli vuonna 2018 yhteensä 14 lasta, perusopetuksessa 135 oppilasta ja lukiossa 40 opiskelijaa. Lukio-opetuksen saatavuus on turvattu oman lukion säilymisellä ja alueellisena yhteistyönä. Lukion ratsastuslinjalla aloitti 3 ja lukiolinjalla 15 opiskelijaa. Näistä yhteensä 4 opiskelijaa tuli opiskelemaan ulkopaikkakunnilta, muista perusopetuksen kouluista Kuhmoisten ulkopuolelta. Kevään 2018 abiturienteista ylioppilastutkinnon sekä lukion oppimäärän suoritti 4 yhteensä opiskelijaa. Peruskoulun 9. luokan päätti yhteensä 20 oppilasta saaden päättötodistuksen. Uusien opetussuunnitelmien mukaisesti opiskelivat esiopetuksen ja perusopetuksen luokkien 1–8 oppilaat sekä lukion kaikkien kolme vuosikurssin opiskelijat.

Kuhmoisten kunta on ollut mukana Liikkuva koulu –hankkeessa, jonka tarkoituksena on kehittää mm. liikunnallista välituntitoimintaa ja liikunnanopetuksen menetelmiä. Liikkuva koulu –hanke kuuluu valtioneuvoston kärkihankkeeseen ”Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin”. Aluehallintovirasto myönsi 2018 Kuhmoisten kunnalle 17 000 euron liikunta- paikka-avustuksen. Avustuksella rahoitettiin yhtenäiskoulun pihaan rakennettu monitoimitali.

Kunnan liikuntatoimi oli mukana lasten ja nuorten Kuhmoinen 150 vuotta – juhluvuoden tapahtumien järjestelyissä monin erin tavoin. Kuhmoisten kunnassa myös seurakunta ja monet yhdistykset järjestävät lapsille, lapsiperheille ja varhaisnuorille monipuolista toimintaa.

Nuoret ja nuoret aikuiset

Nuorisotalo Kuhnussa tarjotaan toimintaa nuorille noin neljänä arki-iltana viikossa sekä noin kerran kuussa lauantaisin. Talolla on omat vuoronsa alle 13-vuotiaille ja yli 13-vuotiaille nuorille. Nuorille järjestetään mm. kokkaus- ja askartelukerhotoimintaa sekä roolipelikerhotoimintaa. Nuorisotalon avoimien ovien illoissa valmistetaan yhdessä ruokaa ja pelataan pelejä. Musiikki-leikkikoulu on kokoontunut kerran viikossa. Nuorisotalon tiloissa järjestetään koululaisille ja vuodesta 2018 myös esikoululaisille iltapäiväkerhotoimintaa. Nuorisotalon tiloissa järjestetään myös 4H-toimintaa ja partiolaisten kokoontumisia.

Yläasteen oppilaille on järjestetty tiistaikahvila-toimintaa ja lukion opiskelijoille ns. lukio-olkkaritoimintaa, yhteistyössä koulukuraattorin ja seurakunnan nuorisotyöntekijän kanssa.

Nuorisotoimi järjestää vuosittain perheille yhteisen talviriehan koulukeskuksella yhteistyössä seurakunnan, partion ja liikuntatoimen kanssa. Syksyisin järjestetään syysrieha yhdessä liikuntatoimen ja 4H-yhdistyksen kanssa.

Kuhmoisten nuorisovaltuusto aloitti toimintansa vuoden 2018 alussa. Nuorisovaltuusto on kunnan vaikuttamistoimielin, jonka tehtävänä on tuoda nuorten ääni kuuluviin ja nostaa nuorille tärkeitä asioita kunnan päätöksenteossa. Nuorisovaltuusto on toiminut aktiivisesti ja laajentanut

toimintaansa mm. ikäihmisille suunnattavan atk-neuvonnan pariin. Atk-neuvontaa on tarjolla kerran kuukaudessa nuorisotalolla. Neuvontaa on vuodesta 2019 lähtien mahdollista saada myös omassa kodissa nuorisovaltuuston jäsenten ja Kuhmoisten seniorit ry:n toimesta.

Kuhmoisten kunta on vuodesta 2014 lähtien ollut mukana työvalmennussäätiö Avituksen koordinoimassa Etsivä nuorisotyö -hankkeessa yhdessä Jämsän kaupungin kanssa. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa 15 - 29-vuotias tuen tarpeessa oleva nuori ja saattaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, jolla edistetään nuoren arjenhallintaa, kasvua ja itsenäistymistä sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan alueella on toiminut oma etsiväntyön työpari.

Kuhmoisten kunnassa nuorisotyöttömyys on ollut vuosien ajan vähäistä. Vuoden 2018 lopussa Kuhmoisissa ei ollut yhtään alle 20 -vuotiasta työtöntä työnhakijaa. Työttöminä työnhakijoina 20-25 -vuotiaista oli yhteensä 8 henkilöä.

Työikäiset

Kuntalaisten työkykyä tuetaan parhaiten järjestämällä heille toimivia lähipalveluita, kuten päivähoito-, sosiaali- ja terveyspalvelut, liikunta- ja kulttuuripalvelut. Toimivat lähipalvelut yhdessä kunnan monipuolisen tontti- ja asuntotarjonnan kanssa, houkuttelevat omalta osaltaan työikäisiä henkilöitä muuttamaan kuntaan. Kunta on halunnut tarjota kuntalaisilleen myös etätyömahdollisuuksia kehittämällä sähköisiä yhteyksiä laajakajaista-hankkeen avulla.

Työvoiman määrä vuoden 2018 lopussa oli yhteensä 842 henkilöä, joista työttömien työnhakijoiden osuus oli 100 henkilöä, 11,9 %. Näistä miesten osuus oli 66 ja naisten 34 henkilöä. Tilanne vuoden 2017 lopussa oli lähes vastaava. Yli 50 -vuotiaita työnhakijoita oli 64 henkilöä ja alle 25 -vuotiaita 8 henkilöä.

Työllisyydenkehitys on parantunut huomattavasti vuodesta 2011 lähtien, jolloin Kuhmoisten kunta kiinnitti huomiota keinoihin, joilla voidaan edistää kuntalaisten työllistymistä. Tuolloin kuntaan perustettiin määräaikainen työnsuunnittelijan toimi. Työnsuunnittelijan tehtävänä on auttaa työnantajia ja työtä hakevia henkilöitä kohtaamaan ja luomaan onnistuneita työllistymistarinoita. Työvälineinä käytetään mm. palkkatukea, työkokeilua, kuntouttavaa työtoimintaa ja monialaista yhteispalvelua (TYP).

Kunta myös kannustaa yhdistyksiä palkkamaan korkeimman palkkatuen piirissä olevia henkilöitä myöntämällä yhdistykselle kuukausittaisen avustuksen palkkatuella palkatun henkilön työsuhteen ajan.

Ikäihmiset

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain eli vanhuspalvelulain tavoitteena on mm. tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia ja terveyttä, lisätä mahdollisuuksia vaikuttaa palvelujen kehittämiseen kunnassa, parantaa iäkkäiden henkilöiden mahdollisuutta saada laadukkaita palveluja sekä vaikuttaa palvelujensa sisältöön ja toteuttamiseen.

Vuoteen 2020 mennessä Kuhmoisten kunnan väestöennuste on 2139 henkilöä, joista 65-74-vuotiaita on 484 henkilöä, 75-84 -vuotiaita 312 henkilöä ja yli 85 -vuotiaita 149 henkilöä.

Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminta-alueelle on laadittu ajantasainen vanhusten palvelujen strategia, jonka kuntien valtuustot ovat hyväksyneet. Strategia perustuu kattavaan palvelujen ja väestön hyvinvoinnin ja terveyden nykytilan ja tulevaisuuden analyysiin. Strategiassa määritellään tahtotila eli visio ja strategiset linjaukset ikäihmisten hyvinvoinnin ja palvelujen turvaamiseksi niin, että painopiste on lähipalveluissa. Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi vuosille 2017-2020 on osa Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan hyvinvointistrategiaa.

Kuhmoisten kunnan alueella tuotettavat vanhuspalvelut, kuten laitoshoido, tehostettu palveluasuminen ja kotihoito ovat olleet tasoltaan laadukkaita ja henkilöstömitoitukseltaan riittäviä. Kuhmoisten kunnan ja Jämsän kaupungin muodostamalla yhteistoiminta-alueella toteutettiin vanhuspalvelujen asiakastytyväisyyskysely palvelujen laadun kehittämiseksi toukokuussa 2018. Ympäri vuorokautisen hoivan osalta asiakastytyväisyys kouluarvosanalla mitattuna oli Kuhmoisten tehostetussa palveluasumisessa 8,6 sekä vuodeosasto 10:n osalta 8,4. Vuonna 2018 omaishoidettavia yli 75-vuotiaita oli 14 henkilöä, joka vastaa 3 % väestöstä.

Kuhmoisten kunnan vanhusneuvosto ja Jämsän kaupungin yhdistetty vanhus- ja veteraaniasiain neuvottelukunta, jossa myös Kuhmoisten edustus on mukana, pitävät yllä keskustelua ja vuorovaikutusta mm. vanhusten palveluihin ja niiden kehittämiseen liittyvissä asioissa. Vanhusneuvoston aloitteesta kunnassa on käynnistetty ikäihmisille suunnattu digineuvontapalvelu sekä ikäihmisten arjen avuksi kehitetty kummitoiminta.

Kuhmoisten kunta on ollut mukana Voimaa vanhuuteen –kärkihankkeessa, jossa liikuntatoiminta kohdennetaan kotona asuville, iäkkäille henkilöille. Säännöllisellä voima- ja tasapainoharjoittelulla sekä ulkoilulla pyritään vahvistamaan liikkumiskykyä, jonka myötä arjenhallinta muuttuu sujuvammaksi. Voimaa vanhuuteen –hankkeen myötä keskustaajamaan kehiteltiin myös tasapainoharjoitteluun tarkoitettu Voimaväylä. Kuhmoisten kunnan liikuntatoimi järjestää ikäihmisille suunnattuja monipuolisia liikuntapalveluita, mm. suosittua tuolijumppaa sekä liikuntaneuvontaa mm. kuntosaliharjoitteluun. Kuntosali on yli 70-vuotiaille käytössä ilmaiseksi. Lisäksi Päijännekodin kuntosali on ikäihmisten käytössä ilmaiseksi. Kuhmoisten kunta jakaa yli 65-vuotiaille ilmaiseksi kenkiin asennettavia liukuesteitä, joiden avulla pyritään ehkäisemään liukkailla kulkuväylillä tapahtuvia tapaturmia.

2. Kunnan vahvuudet ja tehdyt toimenpiteet hyvinvoinnin edistämisessä

Kuhmoisten kunnan strategiassa todetaan: Kuhmoinen on edelläkävijä ja toimii ennakkoluulottomasti, avoimesti ja luovasti. Arjen asiat sujuvat mutkattomasti. Parhaita voimavarojamme ovat vakituiset- ja kausiasukkaat, monialaiset yritykset ja yhteisöt.

Kuhmoisissa kunnan keskeiset palvelut ovat kunnossa ja kunta tarjoaa asukkailleen kattavat julkiset palvelut, joista sosiaali- ja terveystyöpalvelut hoidetaan yhteistyössä Jämsän kaupungin kanssa. Kuhmoisten kunnassa työntekijät tuntevat hyvin toisensa, joten yhteistyö eri hallinnonalojen välillä on helppoa.

Kunnallisten palveluiden lisäksi Kuhmoisissa on vireää **yhdistys- ja järjestötoimintaa** liikunnan, nuorison ja kulttuurin saralla. Aktiivista yhdistys- ja vertaistoimintaa on tarjolla runsaasti. Yhdistysten toiminnalla on merkittävä rooli kuntalaisten hyvinvoinnin edistäjinä.

Kuhmoisten apteekilla on myös merkittävä rooli hyvinvointi- ja terveystiedon jakajana. Lisäksi kunnassa on aktiivinen seurakunta, joka edistää kuntalaisten hyvinvointia omalta osaltaan.

Kuntalaisten hyvinvoinnissa tärkeintä ovat **asukkaiden omat valinnat ja ratkaisut**; miten kukin huolehtii omista voimavaroistaan, mitkä asiat auttavat voimaan hyvin ja mitkä asiat kuluttavat hyvinvointia. Täydellisen hyvinvoinnin saavuttaminen lienee mahdoton tehtävä, mutta jokainen voi pienillä valinnoilla ja itseensä panostamalla vaikuttaa paljon omaan hyvinvointiin. Kaikkiin elämänsä asioihin ei itse voi vaikuttaa. Elämässä tulee vastaan epäonnistumisia ja vääriä valintoja. Tällöin on tärkeää, että kunnalliset palvelut, muut julkiset organisaatiot, järjestöt yhdistykset ja yritykset voivat olla kuntalaisten tukena.

Kulttuuritoimi

Kulttuuritoimi tarjoaa kuntalaisille mahdollisuuksia virkistykseen ja elämyksiin järjestämällä erilaisia tapahtumia, elokuvia ja matkoja sekä musiikki- ja työväenopistopalveluja. Toimivilla kulttuuripalveluilla on myönteinen vaikutus myös elinkeinoelämän ja matkailun kehittymiselle.

Kirjasto tarjoaa ajantasaista, uudistuvaa ja nykyaikaista tiedontarpeita vastaavaa kirjasto- ja tietopalvelua kuntalaisille ja kunnassa asioiville asiakkaille, avoimesti ja ammattitaitoisesti – hyödyksi, huviksi ja lohduksi. Perustoiminnan lisäksi Kuhmoisten kirjasto toimii kuutena päivänä viikossa viihtyvyyden, elämysten ja lohdun tuottajana, mm. taidenäyttelyjen, kirjavinkkausten ja satutuntien välityksellä. Kirjastokoiraakin on kokeiltu. Vuoden 2018 aikana aloitettiin Digi-tukipalvelu, jolla tuetaan ja edistetään erityisesti ikäihmisten digitaalisten taitojen ja laitteiden käyttöä. Palvelu on ollut suosittu ja tarpeelliseksi koettu.

Kesätaidenäyttely Riihigalleriassa, Kuhmolan elokuvateatterin jokaviikkoiset näytökset, museotoiminta, kulttuurimatkat ja -tapahtumat, musiikki- ja työväenopiston kurssit luovat viihtyvyyttä ja elämyksiä asukkaille ja matkailijoillekin. Kunnan lisäksi yhdistykset, erityisesti Kuhmoisten Kulttuuriyhdistys ry ja Kuhmoisten Kotiseutuyhdistys ry elävöittävät kulttuuritoimintaa tapahtumilla ja tilaisuuksilla.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen tavoitteena on luoda edellytykset aktiiviselle ja monipuoliselle liikunnan harrastamiselle ulkona ja sisätiloissa yhteistyössä eri yhteisöjen ja toimijoiden kanssa. Kunnan taholta toimitaan yhteistyössä seurojen kanssa kuntalaisten liikuntatottumusten ja liikuntamyönteisten asenteiden herättämiseksi ja aktiivisten liikuntaharrastusten kehittämiseksi. Kuhmoisissa on väestömäärä huomioiden monipuolista järjestötoimintaa ja hyvät liikuntapaikat.

Ulkoliikuntapaikkoja ovat mm. urheilukenttä, Karkjärven kuntorata, Kirkonkylän uimala ja muut uimarannat, hiihtoladut, koulun monitoimiareena, frisbeegolf-rata, katukoris, retkeily- ja suunnistusreitit, maastopyöräreitistö, Isojärven kansallispuisto. Koulun kuntosali on kuntalaisten ja kausiasukkaiden käytettävissä.

Nuorisotoimi

Nuorisotyö edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja on nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukija. Kuhmoisten kunnan nuorisotoimi ja seurakunnan nuorisotyö tekevät yhteistyötä nuorten parissa vapaa-ajan toiminnan järjestäjänä. Kuhmoisten kunnan keskustassa sijaitseva Nuorisotalo Kuhnu toimii tärkeänä nuorten vapaa-ajan toiminnan keskuksena. Lisäksi nuorisovaltuusto toimii aktiivisesti pitäen yllä keskustelua ja vuorovaikutusta kunnan päättäjien ja nuorten välillä.

Opetus- ja kasvatus

Päivähoidon, esiopetuksen ja perusopetuksen yhteistyö tukee lapsen kasvua, hoitoa ja oppimispolkua muodostaen johdonmukaisen ja saumattoman kokonaisuuden. Esi- ja alkuopetuksen välillä tehdään kiinteää yhteistyötä, jotta lapsi siirtyy peruskouluun turvallisesti. Esi- ja perusopetus on yhtenäinen kokonaisuus. Opetusteknologia on nykyaikaista ja opetus erilaisia oppimisympäristöjä hyödyntävää. Lukiokoulutus on jatkumo perusopetukselle. Se järjestetään monimuotoisesti. Pienille koululaisille on järjestetty koulutoimen puolesta aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Päivähoito edistää lasten terveellisiä ruokailutottumuksia ja liikunnallista elämäntapaa. Kunta tarjoaa laajennettua vuorohoidon palveluaan myös 1. ja 2. luokkalaisille rajoitetuin ehdoin. Ko-keilu on voimassa toukokuun 2020 loppuun saakka.

Ruokapalvelut

Kuhmoisten keittiöt (koulukeskus ja Päijännekoti) valmistavat ravitsemussuosituksen mukaista ruokaa, huomioiden ikääntyneiden ruokasuosituksen sekä kouluruokasuosituksen.

Tekninen toimi

Leikkipuistoja on runsaasti kunnan koko ja ikärakenne huomioiden. Rakennukset ovat pääasiallisesti hyvässä kunnossa ja vuosittain kohotetaan ympäristön yleisilmettä mm. kauniiden viheristutusten keinoin. Kunnassa on hyvät kevyen liikenteen väylät levähdyspisteineen ja koulun pihalla on virikkeellinen lähiliikuntapaikka ja harrastemahdollisuudet.

Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveystoimessa yhteistoimintaa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palveluiden kesken on jatkuvasti parannettu. Seutukunnalla on luotu toimiva malli perusterveydenhuollon ja perustason erikoissairaanhoidon yhteistyöhön. Ulkoistamalla osa terveystoimista on mahdollistettu ensiavun ja erikoissairaanhoidon palvelut seutukunnalla. Uudistettu organisaatorakenne mahdollistaa kuntalaisen hyvinvoinnin edistämisen joustavammin. Vuoden 2013 alussa sairaanhoitopiiri vaihtui Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin Keski-Suomen sairaanhoitopiiristä. Sairaanhoidopiirin vaihtumisella pyritään takaamaan vaativat erikoissairaanhoidon palvelut kuntalaisille lähempänä ja aiempaa nopeammin.

Sosiaalityön avohoidon tukitoimien mahdollisuuksia on parannettu. Lapsiperheiden kotiapu on vakiintumassa jatkuvaksi käytännöksi. Lapsiperheiden tukemiseksi ja lasten sijoitusten vähentämiseksi on lisätty henkilöstömäärää lapsiperheiden perhetyössä. Aikuissosiaalityössä on resurssoitu säännöllisiin vastaanottopalveluihin ja kotikäynteihin.

Vammaispalveluissa on parannettu ohjausta ja neuvontaa vaikeavammaisille asiakkaille, jotka toimivat työnantajina henkilökohtaisille avustajilleen. Apua saa henkilökohtaisen avun järjestämisessä ja avustajarekrytoinnissa. Erityisneuvolan toiminta on vakiintunut pysyväksi toiminnaksi Jämsässä. Suunnitteilla olevissa uusissa asuntoryhmissä kehitysvammaiset voivat tulevaisuudessa asua omalla seutukunnalla. Jämsän ja Kuhmoisten yhteinen vammaisneuvosto toimii aktiivisesti.

Kuhmoisten kunnan ja Jämsän kaupungilla on voimassa oleva, yhteinen päihde- ja mielenterveyssuunnitelma. Nuorisopsykiatrian toiminta on vuoden 2013 alusta liittynyt osaksi Jämsän kaupungin palveluita. Samoin depressiohoitajatoiminta on vakiintunut pysyväksi käytännöksi. Arjen mieli- hanke on lisännyt asiakaslähtöistä palvelujen suunnittelua sekä yhteistyötä 3. sektorin kanssa.

Neuvola- ja kouluterveydenhuollossa on käytössä koko perheen hyvinvointitarkastukset. Toimintatavan avulla vanhemmat saavat aiempaa paremmin tukea koko perheen hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Perhevalmennukset järjestetään keskitetysti Jämsän neuvolassa ja lasta odottavien perheiden tukemisessa käytetään voimavaramittaria. Kaupungissa on koulutettu henkilöitä eri sektoreilla Toimiva lapsi ja perhe menetelmään. Perhepalvelukeskuksessa ja vanhusten palveluissa on koulutettu henkilöt seksuaalineuvontaan.

Suun terveydenhuollossa on panostettu lasten ja nuorten suun terveyden edistämiseen ja reikiintymisen ennaltaehkäisyyn, toiminta toteutuu lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon asetuksen mukaisesti.

Kuhmoisten kunnassa toimii sosiaali- ja terveystoimen yhdistävä kotihoito. Kuhmoisissa on myös lisätty ikäihmisten tehostetun palveluasumisen paikkoja. Palvelurakennetta on muutettu laitoshoidosta avohoitopainotteiseksi.

3. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat

Valmistuneet strategiat, linjaukset ja kunnan omat suunnitelmat

Kuntastrategia 2017-2021
 Kuhmoisten kunnan elinvoimaohjelma 2019-2020
 Maankäytön periaateohjelma 2013
 Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2017-2020
 Vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2017-2018
 Päihde ja mielenterveyssuunnitelma 2015
 Kuhmoisten kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2016

Valtakunnalliset ja pirkanmaalaiset terveyden ja hyvinvoinnin strategiset linjaukset ja toimintaohjelmat

Pirkanmaan alueellinen terveyden edistämisen suunnitelma 2011
 Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus 2012
 Pirkanmaan alueellinen ravitsemussuunnitelma 2011
 Pirkanmaan alueellinen terveystiliikuntasuunnitelma 2011
 Palveluja elämän tähden. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin strategia 2012-2016
 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kokonaisturvallisuusstrategia
 Pirkanmaan erikoissairaanhoidon strategia vuosille 2016-2025
 Pirkanmaan mielenterveys- ja päihdestrategia 2013-2016
 Pirkanmaan maakuntastrategia
 Savuton kunta -ohjelma
 Liikkuva koulu-ohjelma
 Terveyden edistämisen laatusuositus (STM 2006:19)
 Lihavuus laskuun –Hyvinvointia ravinnosta ja liikunnasta. Kansallinen lihavuusohjelma 2012-2018

Keskeinen lainsäädäntö

Perustuslaki 731/1999
 Kuntalaki 410/2015
 Nuorisolaki 1285/2016
 Terveydenhuoltolaki 1326/2010
 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013
 Perusopetuslaki 628/1998
 Lukiolaki 629/1998
 Varhaiskasvatuslaki 540/2018
 Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

4. Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä kuluvalle valtuustokaudella

Kuhmoinen on virikkeellinen asuinpaikka, joka houkuttelee kuntaan uusia asukkaita hyvinvointia tukevien ja laadukkaiden palvelujen avulla		
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Toimenpiteet	Mittari/arviointikriteeri
Pidämme huolta lapsiperheiden hyvinvointia edistävästä palveluista ja toimintaympäristöstä	Päivähoitopaikkojen riittävä saatavuus Lapsille turvallinen toimintaympäristö Opetushenkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen Lasten ja vanhempien osallisuuden kehittäminen	Ammattitaitoisen hoito- ja kasvatushenkilöstön riittävä määrä Henkilömitoituksesta poikkeamisten määrä, asiakaspalaute Koulutukset Yhteistyö vanhempien kanssa, avoin keskustelu / kyselyt
Vahvistamme työnantajakuvaamme ja palveluiden laatua panostamalla työntekijöidemme hyvinvointiin ja osaamisen kehittämiseen sekä vastuullisen toimintakulttuurin rakentamiseen	Työntekijöiden hyvinvoinnin edistäminen työyksiköissä (viihtyisä työympäristö, työilmapiiri) Osaamisen kehittämisen koulutussuunnitelman mukaisesti	Hyvinvointikyselyn tulokset Sairauspoissaolojen lukumäärä, kuntalaispalaute Koulutuspäivien lukumäärä
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	Liikuntakasvatus lapsille ja nuorille varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa Pidämme yllä monipuolisia harrastamispaikkoja ja autamme harrastusmahdollisuuksien koordinoinnissa ja markkinoinnissa. Keskitymme erityisesti liikuntaharrastusten kehittämiseen Ikäihmisten liikunta-neuvonta, ilmainen kuntosalinkäyttömahdollisuus, ilmaiset ryhmäliikunnat	Välkkäri-toiminnan jatkuminen, Liikkuva koulu-hankkeen seurantatulokset, alle kouluikäisten liikuntaryhmät Koulukeskuksen liikunta-alueen kehittäminen sekä mahdollisten muiden liikuntapaikkojen kehittäminen, Puuha-puiston uusiminen Harrastuspaikkojen esiintuominen kunnan markkinoinnissa Kunnan kohdeavustukset kylillä sijaitsevien liikuntapaikkojen kunnostamiseen. Kävijämäärät

	Yhdistysten liikunnallista elämäntapaa edistävät tapahtumat	Tapahtumien lukumäärä
Kannustamme kuntalaisia osallistumaan ja vahvistamaan yhteisöllisyyttä	<p>Nuorten kuuleminen ja nuorisovaltuuston toiminnan tukeminen</p> <p>Vanhusneuvoston toiminnan tukeminen</p> <p>Kuntalaistilaisuuksien järjestäminen</p> <p>Vapaaehtoistoiminta "Arjen apu", atk-neuvontaa ikäihmisille sekä ikäihmisille suunnattu kummitoiminta</p> <p>Kuntalaisten osallistaminen kylätoiminnan ja hanketoiminnan kautta</p>	<p>Osallistuminen toimielinten kokouksiin/aloitteiden lukumäärä</p> <p>Riittävä määrärahavaraus nuorisovaltuuston toimintaan</p> <p>Riittävä määrärahavaraus</p> <p>Kuntalaistilaisuuksien lukumäärä, asiakaspalaute</p> <p>Vapaaehtoisten lukumäärä</p> <p>Toteutuneet hankkeet</p>
Sosiaali- ja terveystoimen lähipalvelujen saatavuus on hyvä	Vuosittaisen palvelutlausneuvottelun Kuhmoisten kunnan ja Jämsän kaupungin välillä	Lähipalvelut ovat saatavilla vuoden 2019 tasolla
Syrjäytymisen ehkäisemistä tukevat palvelut	<p>Toimintakeskus Tekevässä tarjottavan kuntouttavan työtoiminnan kehittäminen yhdessä Jämsän kaupungin kanssa</p> <p>Työpajatoiminnan kehittäminen toimintakeskus Tekevässä</p> <p>Etsivä nuorisotyö – hankkeessa mukana oleminen</p>	<p>Kuntouttavassa työtoiminnassa tehdyt toimenpiteet</p> <p>Työllistämistoimenpiteissä olevien henkilöiden lukumäärän kasvu toimintakeskus Tekevässä</p> <p>Hankkeen kautta toteutetut toimenpiteet</p>
Hyvinvoinnin edistäminen kulttuurin avulla	Monipuolinen kulttuuritarjonta yhteistyössä yhdistysten kanssa, koordinointi yhteistyössä kunnan ja yhdistysten kesken	Toteutuneet kulttuuritoimenpiteet, kävijämäärät

	Kulttuuripalveluiden kehittäminen uuden kulttuuritoimintalin 166/2019 mukaisesti	Toteutuneet, uudet kulttuuripalvelut sekä asiakas – ja kuntalaiskyselyt
Hyvinvointia edistävä ympäristö	Viihtyisät puistoalueet, viheristutukset ja satama-alueen kehittäminen Harrastuspaikkojen laadukas kunnossapito	Toteutuneet toimenpiteet, kuntalaispalaute

5. Liitteet

Kuntalaisten, nuorisovaltuuston ja vanhusneuvoston toimenpide-ehdotukset hyvinvointia edistäviksi toimenpiteiksi Kuhmoisten kunnassa:

Kuntalaisille järjestettiin avoin kuntalaiskysely Kuhmoisten kunnan verkkosivuilla 8.4.-19.4.2019. Kyselyn kautta ei saapunut toimenpide-ehdotuksia hyvinvointia edistäviksi toimenpiteiksi Kuhmoisten kunnassa. Myöskään nuorisovaltuustolta ei saapunut hyvinvointia edistäviä toimenpide-ehdotuksia.

Vanhusneuvosto, kokous 2.5.2019:

Jämsän kaupunkiin suuntautuvat joukkoliikenteen liikennöintivuorot ovat vähentyneet merkittävästi viime vuosien aikana. Ikäihmisillä on kuitenkin tarve asioida erilaisten palvelujen piirissä Jämsän kaupungissa. Vanhusneuvoston ehdotuksena on, että vuoden 2020 talousarvion valmistelun yhteydessä tarkastellaan mahdollisuutta järjestää kunnan toimesta esimerkiksi kerran kuukaudessa Jämsän kaupunkiin suuntautuva asiointivuoro (esim. pikkubussi).